

Beslut

efter kvalitetsgranskning av undervisningen
inom kommunal vuxenutbildning i svenska för
invandrare på Merit i Malmö kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Merit Malmö avseende undervisningen inom kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare, komvux i sfi. I denna verksamhet har utbildning som bedrivs på distans på kurs C och D inom studieväg 2 och 3 granskats. Syftet med denna kvalitetsgranskning är att bedöma i vilken utsträckning undervisningen inom komvux i sfi stimulerar elevers möjligheter att lära sig och utveckla ett funktionellt andraspråk, som grund för kommunikation och aktivt deltagande i vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv. Det är huvudmannen för utbildningen, Malmö kommun, som är ytterst ansvarig för att utbildningen håller kvalitet och eleverna får den utbildning de har rätt till.

Läsanvisning

Granskningen är uppdelad i två områden. Inom varje område har Skolinspektionen definierat ett antal kvalitetskriterier som beskriver undervisning av god kvalitet inom området. För varje område gör Skolinspektionen en sammantagen bedömning av undervisningen i förhållande till kvalitetskriterierna. Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet inom området anger Skolinspektionen ett utvecklingsområde. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då också av huvudmannen. Om en verksamhet bedöms fungera väl begär inte Skolinspektionen motsvarande redovisning men kan lämna framåtsyftande kommentarer. I bilaga 2 finns beskrivet hur granskningen har genomförts. I bilaga 3 återfinns granskningens författningsstöd.

Beslut:

Skolinspektionen gör följande bedömning på Merit Malmö i relation till framtagna kvalitetskriterier:

Område 1: Undervisning utifrån elevernas behov, förutsättningar och mål

Skolinspektionen bedömer att arbetet inom området behöver utvecklas.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande.

- Rektorn och lärarna behöver utveckla undervisningen på distans så att den omfattar flera och varierade arbetsformer som främjar elevernas språkutveckling och är anpassade efter elevernas förutsättningar och behov.

Område 2: Ett undervisningsinnehåll för kommunikation och deltagande i vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv

Skolinspektionen bedömer att arbetet inom området behöver utvecklas.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande.

- Rektorn och lärarna behöver utveckla undervisningen på distans så eleverna ges rika och varierade möjligheter att öva på muntlig interaktion och produktion.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 2023-06-02 redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 4) användas.

Redogörelsen skickas till dokument.goteborg@skolinspektionen.se eller Skolinspektionen, Box 2320, 403 15 Göteborg. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2021:7631) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område.

Undervisning utifrån elevernas behov, förutsättningar och mål

Inom detta område granskas i vilken utsträckning undervisningen stimulerar elevernas språkutveckling i enlighet med deras behov, förutsättningar och mål. Dels granskas att undervisningen utformas med inflytande från eleven och utgår från elevens behov, förutsättningar och mål, så att undervisningen kan individualiseras för att möta mångfalden av behov, förutsättningar och mål hos eleverna. Dels granskas att undervisningen innefattar flera och varierande arbetsätt och arbetsformer som främjar elevernas språkutveckling.

Skolinspektionen bedömer att arbetet inom området behöver utvecklas.

Skolinspektionens granskning visar sammanfattningsvis att undervisningen i viss utsträckning stimulerar elevernas språkutveckling i enlighet med deras behov, förutsättningar och mål. Lärarna tar reda på vilka behov, förutsättningar och mål eleverna har och använder den kunskapen för att planera, utforma och genomföra undervisningen. Lärarna planerar och utformar även undervisningen med inflytande från eleverna. Lärarna har kontinuerliga avstämningar med eleverna men det finns elever som har behov av annat stöd från lärarna för att kunna utveckla språket ytterligare. Vad gäller undervisningen som sker vid de lärverkstäder som erbjuds kan den anpassas till nivå och innehåll i stunden till de individer som deltar. Det görs dock inte för denna undervisning någon individanpassning i planeringen eftersom lärarna inte på förhand vet vilka elever som deltar. Vidare planerar lärarna inte för variation i undervisningen avseende arbetsformer, eftersom möjligheterna för eleverna att studera tillsammans med varandra är begränsade. Däremot planerar lärarna för och genomför en varierad undervisning genom att använda olika arbetsätt och material i undervisningen. Det finns även exempel på att lärarna kan använda elevernas modersmål, eller annat språk, som stöttning för språkutvecklingen i svenska. Detta är dock inte något som eleverna upplever görs.

Undervisningen planeras, utformas och genomförs till stor del utifrån elevernas behov och förutsättningar

Skolinspektionens granskning visar att lärarna tar reda på vilka behov, förutsättningar och mål eleverna har för att utifrån dessa kunna planera elevens utbildning. I det material som skickats in till Skolinspektionen inför granskningen står att grunden för att individualisera, anpassa och ge stöd är den individuella studieplanen som upprättas efter ett inledande kartläggnings- och bedömningsamtal. Vidare står det att eleven utifrån detta får individuellt anpassade uppgifter med relevant

innehåll och på rätt språknivå för lagom utmaning. Detta styr också vilka gemensamma aktiviteter som eleven har i sin planering, exempelvis de olika pass som erbjuds under veckan, så kallade lärverkstäder. Lärare och ansvariga för utbildningen hos den enskilda utbildningsanordnaren utvecklar detta i intervjuer. Lärare beskriver att lärare i ett första samtal tar reda på hur många år eleven har studerat tidigare, vilka mål och erfarenheter eleven har och att läraren också kan utvärdera den muntliga färdigheten. Läraren kan avgöra vilken studieväg som är aktuell, behov av stöd, modersmål och också para ihop eleven med en ansvarig lärare utifrån elevens erfarenheter. Ansvariga för utbildningen hos den enskilda utbildningsanordnaren beskriver att eleven i lärportalen också kan arbeta med en kartläggning där eleven får beskriva sig själv, exempelvis hur eleven bäst lär sig och vad eleven vill göra framöver. De tar även, enligt ansvariga för utbildningen, reda på elevens digitala kompetens och om eleven behöver stöd kopplat till detta. Lärarna uppger att samtalet blir en ingång till en första basplanering, vilket läromedel eleven behöver ha i den digitala plattformen, om yrkessvenska är aktuellt och olika uppgifter i lärportalen. Efter detta tar elevens ansvariga lärare vid, som träffar eleven och gör en individuell studieplan samt lägger in en mer individuell planering i lärportalen. Även elever uppger i intervju att läraren har frågat om exempelvis vad de är bra på och vad de behöver träna på och att läraren gör planeringen för dem utifrån detta.

Granskningen visar vidare att lärarna sedan använder den kunskap som finns om eleven för att planera, utforma och genomföra undervisningen i enlighet med elevens behov, förutsättningar och mål. Lärarna säger att det ser olika ut på vilket sätt de använder kunskapen om eleven i planeringen och utformningen av undervisningen. Enligt lärarna brukar det vara fylliga beskrivningar av vem eleven är utifrån de första samtalen och den ansvariga läraren får också i sitt samtal reda på vad som är aktuellt att fokusera på för eleven. Eleverna uttrycker sina individuella behov och vad de vill fokusera på i innehåll, exempelvis vardagssvenska. Enligt lärarna är elevens intresse mycket styrande för planeringen. Ansvariga för utbildningen hos den enskilda utbildningsanordnaren beskriver att lärarna är konkreta i sina planeringar efter elevernas intressen och att det är en ständig dialog mellan lärare och elever. Lärarna ger exempel på att de kopplar uppgifter till elevernas verklighet, exempelvis att en elev som ska bli förälder fått i uppgift att skriva ett förlossningsbrev eller att en elev som vill bli ett visst yrke fått relevanta dialoger, rollspel med mera kopplat till det. Lärarna kan också använda material från eleverna, såsom veckobrev från skolan. Vid Skolinspektionens genomgång av den lärportal som används syns både den basplanering som finns i form av ett digitaliserat läromedel som eleverna alltid har tillgång till och en individuell planering med material framtaget för olika elever. Individuella anpassade uppgifter Skolinspektionen får se är exempelvis en läsuppgift kring en nyhet om förskollärare, uppgifter kring att arbeta inom vården samt lyssna på och läsa en sång för att sedan svara på frågor. Enligt vad eleverna uppger i intervju så skiljer det sig åt om de uppfattar att planeringen är anpassad för dem. Några elever säger att de får uppgifter utifrån

sina behov, exempelvis att en elev fått skrivuppgifter för att träna mer på att skriva. Någon elev säger dock att uppgifterna hen får är generella och inte specifika för eleven. Alla elever beskriver dock att de kan göra uppgifter i sin egen takt. Flera av eleverna uttrycker att undervisningen passar deras språkliga nivå, medan någon säger att det varierar om den gör det. Lärarna beskriver att upplägget de har gynnar alla elever, eftersom eleverna kan arbeta med olika uppgifter. För de elever som har lätt att lära eller som har kommit långt i sin språkutveckling ger lärarna exempel på att de kan dela med sig av material eller anpassa uppgifter från andra kurser till eleven. Lärarna uttrycker att det handlar om att våga ge svårare uppgifter, exempelvis använda en svårare nyhetssajt. För att stötta elever som inte har kommit så långt i sin språkutveckling ger lärarna exempel på att de kan anpassa uppgifter genom att låta elever göra dem "steg för steg" med avstämning varje vecka. Lärarna pratar också om studieteknik med eleverna och kan ta hjälp av varandras kompetenser vid behov.

Av granskningen framgår att lärarna har kontinuerliga avstämningar med eleverna men att det finns elever som har behov av annat stöd från lärarna för att kunna utveckla språket ytterligare. Lärarna beskriver att de har individuella studieplansmöten med eleverna, ibland ses lärare och elev ofta och ibland sker kontakt via lärportalen eller email. Lärarna uppger att eleverna vet när lärarna är tillgängliga på telefon, via lärportalen och email och att lärarna återkopplar snabbt om eleverna kontaktar dem. Elever kan även boka in sig för samtal. Lärarna säger att de gör sitt yttersta för att vara tillgängliga för eleverna. Denna bild bekräftas av elever som uppger att de får snabb återkoppling från läraren vid uppgifter om vad de behöver fokusera på och att de alltid kan fråga läraren om de inte förstår. Läraren kan exempelvis ge tips på vad de kan skriva, ge återkoppling via video eller visa på hur eleven kan rätta till fel. Flera elever säger dock att de tycker att det vore bra om det fanns fler möjligheter till stöttning från läraren. En elev säger att hen jobbar på med uppgifter men inte vet vad hen ska fokusera på. En elev beskriver att de skulle behöva vara mer utvecklade återkoppling kring vad eleven behöver göra för att utvecklas i språket. Enligt eleven hade det varit bra om det hade varit fler muntliga återkopplingar med läraren eftersom eleven endast får skriftliga nu.

I granskningen framkommer vidare att den undervisning som sker vid lärverkstäderna i stunden kan anpassas till nivå och innehåll till de individer som deltar men att det inte görs någon individanpassning i planeringen eftersom lärarna inte på förhand vet vilka elever som deltar. Elever och lärare beskriver att det under veckan finns ett antal tillfällen då så kallade lärverkstäder erbjuds digitalt och fysiskt, där fokus är på muntlig kommunikation. Lärarna uppger att lärverkstäderna är helt frivilliga, att eleverna deltar när de vill och att de på sina lärverkstäder brukar ha elever från olika kurser och studievägar. Enligt lärarna varierar det från gång till gång hur många elever som deltar. På frågan hur lärarna individanpassar undervisningen berättar de att de har en planering för lektionen men att de sedan lyssnar på eleverna och beroende på vilka elever som deltar får lärarna anpassa sin

planering och sin nivå i stunden. Innehållet i lärverkstäderna har, enligt lärarna, skiftat över tid men de har gjort övergripande planeringar för temaområden utifrån en inventering av elevernas erfarenheter. Ansvariga för utbildningen beskriver att elever kan rösta på lärportalen om olika ämnen, vad de vill göra och prata om på lärverkstäder. Lärarna har en gemensam struktur och det är sammanhållet över veckan och året vilka teman de har. De olika lärverkstäderna under veckan har också lite olika fokus. Vidare uppger lärarna att de kan dela upp eleverna i grupper under lärverkstäderna om det finns behov av det. Ansvariga för utbildningen berättar att det är två lärare som deltar och att flera lärare är "stand-by" för att de ska kunna skapa olika grupper om det blir många elever, exempelvis utifrån språklig nivå, intresse eller yrkesbakgrund.

Granskningen visar vidare att lärarna planerar och utformar undervisningen med inflytande från eleverna. Elever beskriver att läraren frågar vad de tycker och låter dem vara med och påverka undervisningen. Ansvariga för utbildningen hos den enskilda utbildningsanordnaren berättar att eleverna får inflytande genom individuella uppföljande samtal med lärarna. Lärarna uppger att de i uppföljningssamtal har dialog om vad som fungerar och inte för eleven. Enligt lärarna behöver de ha en ständig dialog med eleverna och lägga upp planeringen efter elevernas önskemål för att eleverna ska fortsätta kursen. Lärarna lämnar möjligheter i planeringen för eleven att välja och det finns alltid fler uppgifter att göra. Elever säger att de själva kan styra och välja vilka uppgifter de vill göra i lärportalen, men att läraren ser vad de gör och inte gör. Detta bekräftar lärarna, som säger att allt material från det digitala läromedlet finns tillgängligt för alla elever och att även uppgifter från lärverkstäderna är tillgängliga. Vidare ger en elev exempel på att de kan be läraren om andra uppgifter och få extra uppgifter. Lärarna ger exempel på att de fått önskemål från en elev som inte ville arbeta med dator och att eleven istället fått en planering med en podcast för att träna hörförståelse och andra färdigheter.

Arbetsätten varierar på olika sätt men arbetsformerna varierar inte

Av granskningen framgår att lärarna inte planerar för variation i undervisningen avseende arbetsformer, eftersom möjligheterna för eleverna att studera tillsammans med varandra är begränsade. Ansvariga för utbildningen hos den enskilda utbildningsanordnaren och lärarna beskriver i intervju att eftersom eleverna har utbildning på distans så arbetar de framför allt själva i lärportalen utifrån sin planering och sina uppgifter men att de också kan vara med på frivilliga lärverkstäder där muntlig kommunikation är i fokus. Lärarna beskriver att eleverna också har avstämningar med sin lärare, helst varannan vecka men att det varierar. Även eleverna berättar att de arbetar själva utöver när de kan träffas på lärverkstäder där de kan ha diskussioner i helgrupp eller i mindre grupper och att de kan träffa läraren digitalt. Samstämmigt uttrycker intervjuade elever att de önskar mer träffar med andra elever så att de kan arbeta tillsammans, eftersom de bara har kontakt med andra elever på lärverkstäderna. Någon elev uttrycker att den bara har möjlighet att närvara

på lärverkstaden vid något tillfälle i veckan på grund av sitt arbete, vilket hen anser är för lite. Någon elev uttrycker att hen vill ha fler smågrupper eftersom hen blir trött av att alla pratar i munnen på varandra på lärverkstäderna. På de lärverkstäder Skolinspektionen deltar är det främst läraren som ställer olika frågor till elever och det sker endast vid något enstaka tillfälle att elever interagerar med varandra. Vidare uttrycker elever att det är bättre att göra uppgifter tillsammans än ensamma, att det är bra att arbeta själv och sedan diskutera med varandra efteråt samt att det är viktigt att eleverna känner varandra för att lära sig på ett bra sätt. En elev uttrycker att det inte är utvecklande att sitta ensam och studera. Eleverna uppger att det inte heller finns någon möjlighet till samarbete genom skriftliga uppgifter. Även rektorn för utbildningen uppger att det framkommit i enkäter att elever vill kunna interagera mer. På Skolinspektionens fråga om lärarna ger eleverna möjlighet till interaktion med andra elever svarar lärarna att de försöker göra det om eleverna har samma modersmål för att eleverna ska lära känna varandra men också att ansvaret ligger mycket på eleverna. Lärarna säger också att detta är något som de behöver titta vidare på. Även ansvariga för utbildningen beskriver att lärarna har testat att skapa grupper med olika modersmål eller yrkesbakgrund men att det säkert går att göra mer. De tillägger att de vill utveckla mer tekniska möjligheter för ytterligare interaktion mellan elever, att testa ny utrustning och nya sätt för detta.

Granskningen visar vidare att lärarna planerar för och genomför en varierad undervisning, genom att använda olika arbetsätt och material. I Skolinspektionens lektionsobservationer framkommer olika sätt att arbeta, exempelvis att läraren ställer frågor och att eleverna får svara, att eleverna får läsa sina egna texter högt, att eleverna har fått ta reda på något som sedan tas upp på lektionen samt att eleverna utifrån helgruppsdiskussionerna sedan ska skriva en text. Vidare beskriver lärarna att de för att variera undervisningen för elever i uppgifter arbetar med både bilder, videos, texter och föreläsningar. De uppger att de baserat på elevernas intressen kan se på filmer och serier, lyssna på musik och läsa böcker. Även ansvariga för utbildningen säger att många av uppgifterna eleverna får har en variation i sig, exempelvis ska eleverna berätta och skriva. Lärarna uppger att de även varierar sättet de ger feedback på så att de inte alltid ger skriftlig feedback, vilket bekräftas av ansvariga för utbildningen. Lärarna beskriver att de däremot är bundna till lärportalen och att det där finns vissa inbyggda begränsningar så att arbetsätten blir text och videobaserade. Enligt eleverna har de olika material på lärportalen, ett digitaliserat läromedel och andra uppgifter. Detta bekräftas vid Skolinspektionens genomgång av lärportalen. Det finns även material som rör yrkessvenska. Vidare framgår att det finns egenproducerat material som läraren anpassar till elever. I de olika materialen finns uppgifter av olika slag, som att elever ska skriva olika texter, berätta om olika ämnen, reflektera kring en video, lyssna och läsa en låt och sedan svara på frågor. Lärarna beskriver att eleverna kan arbeta med många olika uppgifter i materialet från läromedlet på lärportalen men att lärarna har ytterligare en

materialbank att hämta uppgifter ifrån och att de använder sig av annat material som nyheter på lättläst svenska.

Elevernas modersmål kan användas som stöttning för språkutveckling i svenska

I granskningen framkommer även att det finns exempel på att lärarna kan använda elevernas modersmål, eller annat språk, som stöttning för språkutvecklingen i svenska men att detta inte är något som eleverna upplever görs. De elever Skolinspektionen intervjuat beskriver att läraren inte använder deras modersmål i undervisningen eller gör jämförelser med deras modersmål och att de inte får reflektera kring skillnader och likheter mellan svenska och modersmålet. En elev uttrycker dock att det på en av lärverkstäderna finns språkcoacher med och att eleven kan få hjälp på sitt modersmål på de lärverkstäderna. Lärarna beskriver dock att eleverna genom att använda sitt språk kan stötta varandra. Lärarna uppger att lärarna i lärverkstäder kan sätta elever med samma modersmål i en grupp för att de ska kunna stötta varandra. Vidare berättar en lärare att de använder elevernas modersmål, exempelvis genom att försöka lära sig vissa ramar för andra språk, kring syntax och fonologi, för att kunna uppmuntra eleverna att våga jämföra språken. Ansvariga för utbildningen hos den enskilda utbildningsanordnaren uppger att många av lärarna talar flera språk och att de språkcoacher som finns har en viktig roll för elevernas språkinläring. De beskriver vidare att de anser att modersmålet som stöd är bra och utvecklande och att de ofta har grupper med olika modersmålstalare. Eleverna kan få jämföra uttryck på olika språk för att få ett utbyte mellan språken och jämföra strukturer på de olika språkens skriftspråk.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn och lärarna behöver utveckla undervisningen på distans så att den omfattar flera och varierade arbetsformer som främjar elevernas språkutveckling och är anpassade efter elevernas förutsättningar och behov.

Granskningen visar att eleverna möter en undervisning som på många sätt utgår från deras behov, förutsättningar och mål. Även om lärarna planerar för och genomför en varierande undervisning kopplat till olika arbetssätt och material, finns dock en begränsad variation avseende arbetsformer. Det finns begränsade möjligheter för eleverna att studera tillsammans med varandra, muntligt och skriftligt. I granskningen framkommer att flera elever önskar och har ett behov av fler möjligheter att lära sig svenska tillsammans med andra elever.

Rektorn har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att lärarna anpassar undervisningens upplägg, innehåll och arbetsformer efter elevernas skiftande behov och

förutsättningar.¹ Skolforskningsinstitutet visar i rapporten *Individanpassad vuxenutbildning – med fokus på digitala verktyg* att flera av de bakomliggande studierna återkommer till betydelsen av interaktion och dialog mellan elever och mellan lärare och elever.²

Skolinspektionen rekommenderar därför rektorn och lärarna att utveckla arbetet med att planera för en variation och balans mellan olika arbetsformer som främjar elevernas språkutveckling. Samtidigt behöver arbetet utgå ifrån och vara anpassat till elevernas behov och till deras faktiska förutsättningar att delta i sådana sammanhang. För att möjliggöra interaktion mellan elever, både muntligt och skriftligt, är gemensamt lärande en viktig grund. Eleverna behöver kunna möta andra elever för att utveckla sitt språk och få träna på exempelvis muntlig interaktion. I detta infattas även att eleverna, oavsett arbetsform, behöver ges ett lämpligt lärarstöd för att komma vidare i sitt lärande.

Ett undervisningsinnehåll för kommunikation och deltagande i vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv

Inom detta område granskas i vilken utsträckning undervisningens innehåll stimulerar elevernas möjligheter att utveckla en allsidig språkförmåga för kommunikation och deltagande i vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv. Området innefattar att eleverna ges rika möjligheter att öva på de olika språkliga förmågorna hörförståelse, läsförståelse, muntlig interaktion och produktion samt skriftlig färdighet. De språkliga förmågorna tränas med utgångspunkt i ett innehåll som utgår från kursplanen och har anknytning till deras vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv. Fokus ligger på vilket innehåll eleverna möter i undervisningen och om det ger dem förutsättningar att utveckla en kommunikativ språkförmåga för olika situationer som de behöver kunna hantera. Inom området granskas även om undervisningens innehåll präglas av ett jämställdhetsperspektiv.

Skolinspektionen bedömer att arbetet inom området behöver utvecklas.

Skolinspektionens granskning visar sammanfattningsvis att undervisningen i varierande utsträckning stimulerar elevernas möjligheter att utveckla en allsidig språkförmåga för kommunikation och deltagande i vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv. Eleverna ges möjligheter att öva på olika språkförmågor kopplat till ett innehåll med fokus på vardags- och samhällsliv. Vidare ges eleverna många och varierade möjligheter att öva på olika språkförmågor kopplat till ett innehåll med fokus

¹ Förordningen (SKOLFS 2012:101) om läroplan för vuxenutbildningen (Lvux12), 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.4 Rektorns ansvar

² Skolforskningsinstitutet, Systematisk översikt 2019:03. *Individanpassad vuxenutbildning – med fokus på digitala verktyg*, s. 22

på arbetsliv. Eleverna ges även till viss del möjlighet att öva på olika språkförmågor kopplat till ett innehåll med fokus på studieliv. Eleverna får därmed möjlighet att öva på flera av de olika språkliga förmågorna kopplat till olika innehåll. Det finns dock ett behov hos eleverna att ytterligare öva på de muntliga språkförmågorna eftersom det eleverna kan få öva på genom läromedlet och lärverkstäderna inte fyller elevernas behov. Vidare förekommer det att diskussioner om jämställdhet kommer upp spontant i undervisningen men lärarna planerar inte för en undervisning som ger eleverna möjlighet att reflektera över jämställdhet inom vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv.

Eleverna ges möjligheter att öva sin språkförmåga inom vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv

Granskningen visar att eleverna ges möjligheter att öva på olika språkförmågor kopplat till ett innehåll med fokus på vardags- och samhällsliv. Lärarna beskriver i intervju att lärverkstäderna, som har fokus på kommunikation, ofta är präglade av ett innehåll kopplat till samhällsliv och att de har tagit upp teman som riksdagsvalet, vad man kan göra i Malmö på sommaren, hälsa samt miljö. I intervju berättar också eleverna att de på lärverkstäder har arbetat med teman som riksdagsvalet, traditioner, årstider, bostad, om samhället och olika livsfrågor. De kan, enligt eleverna, exempelvis diskutera olika ord som de använder, diskutera olika frågor och sedan få uppgifter att skriva till veckan efter. Enligt eleverna är det andra ämnen som uppgifterna på lärportalen tar upp. En elev säger att hen lär sig relevanta saker från uppgifterna på lärportalen och att de kan relatera till vardagen, såsom uppgifter om vänner, men att det mest är historia såsom texter om personer som Astrid Lindgren och Pippi. Det finns, enligt eleven, inte så många uppgifter som rör hur de pratar i olika vardagliga situationer. Lärarna beskriver dock att de även kan använda sig av material som eleven själv tar fram, som veckobrev från skolan. Lärarna tar upp att det kan handla om bostad och olika vardagssituationer. Eftersom eleverna bland annat ska lära sig att argumentera och berätta kan detta, enligt lärarna, fyllas med olika innehåll som kan vara vardagsinriktat. Det digitala läromedlet som eleverna använder täcker, enligt lärarna, in vardags- och samhällsliv. Lärarna uppger att eleverna kan arbeta med olika situationer i vardags- och samhällslivet, och att de kan börja med ord och ordförråd och exempelvis se på filmer. Vidare beskriver lärarna att skrivuppgifter ofta handlar om vardagsnära ämnen, exempelvis att skriva om sitt hemland och att skriva förlossningsbrev. Lärarna arbetar även med nyheter, aktuella världshändelser och historia. Ansvariga för utbildningen hos den enskilda utbildningsanordnaren berättar i intervju att kartläggningen av elevernas kunskap är viktig och beroende på vad som kommer fram planerar lärarna områdena vardags- och samhällsliv. De ser, enligt ansvariga för utbildningen, till att elever får färdigheter inom alla områdena genom den individuella studieplanen. Av Skolinspektionens genomgång av det material som finns digitalt framgår att elevernas så kallade basplanering som består av ett digitaliserat

läromedel för kurs C innehåller olika teman som handlar om exempelvis en bussresa, bo i kollektiv, klädbibliotek medan materialet för kurs D är inriktat på olika texttyper såsom insändare, blogg och reportage. Vidare finns det exempel på uppgifter som vissa elever har, exempelvis att skriva brev om en resa till elevens hemland, muntligt berätta vad eleven brukar göra under helgen, skrivuppgifter i form av ett brev till en kompis, titta på en serie och svara på frågor samt att lyssna på och läsa en låt för att sedan svara på frågor.

Granskningen visar vidare att eleverna ges många och varierade möjligheter att öva på olika språkförmågor kopplat till ett innehåll med fokus på arbetsliv. Lärarna beskriver att de måste ha stort fokus på arbete och studier utifrån det uppdrag de har att bedriva arbetsinriktad sfi. Även ansvarig för utbildningen uppger att den enskilda utbildningsanordnaren profilerar sig med arbetsliv för att eleverna har ett sådant mål men att alla områden inom kurserna är lika viktiga. Lärarna, elever och ansvariga för utbildningen berättar att de arbetar med yrkessvenska och har uppgifter kopplade till olika yrken. Lärare beskriver också att de kan arbeta med att elever får göra en meritportfölj, där elever steg-för-steg får beskriva sig själv, sina erfarenheter och sin kompetens för att sedan kunna användas vid exempelvis jobbsökande. Enligt ansvariga för utbildningen arbetar de språkligt utifrån olika områden, såsom om någon elev vill arbeta som undersköterska så arbetar de med sådan yrkessvenska. De uppger vidare att det för enskilda elever med specifika yrken kan vara svårt att hitta material men att de försöker koppla in andra kompetenser inom sin organisation i dessa fall. Ett exempel som lärarna ger är att en elev som ska bli busschaufför kan kopplat till det få relevanta dialoger, jobba med etiska dilemman, ha rollspel och prata om trafikregler. Lärarna beskriver att eftersom eleverna behöver lära sig att exempelvis argumentera och berätta så kan det göras med olika innehåll som också kan vara yrkesinriktat. Av Skolinspektionens genomgång av det material som finns digitalt framgår att det finns ett material, som kan tilldelas elever, och som är branschriktat utifrån yrken och arbetsmarknad, exempelvis inom vård, bygg, handel, barnomsorg, transport, IT, hotell och turism. I materialet finns olika typer av uppgifter som filmer, skrivuppgift och läsa dialog samt att elever kan välja att lämna in muntligt eller skriftligt. Vidare finns det exempel på uppgifter som vissa elever fått som att reflektera kring en video om en sjuksköterska och en läsuppgift kring en nyhet om en förskollärare. Vid samtliga Skolinspektionens lektionsobservationer av lärverkstäder är temat arbete och eleverna ger också exempel på att de pratat om yrke tidigare under lärverkstäder. Exempel på uppgifter eleverna får är att diskutera med läraren exempelvis om arbetsuppgifter och viktiga egenskaper i elevens yrke nu och tidigare, vad de vill arbeta med i Sverige, sex timmars arbetsdag, vad som är viktigt när man väljer yrke, fördelar och nackdelar med att vara egen företagare respektive anställd samt vilka likheter/skillnader det finns på elevernas yrke i hemlandet och i Sverige. Några av lärverkstäderna har föregåtts av en skrivuppgift inom samma områden som diskuteras och efter diskussionerna ges några elever en uppgift att skriva kopplat till det som diskuterats.

Granskningen visar att eleverna även till viss del ges möjlighet att öva på olika språkförmågor kopplat till ett innehåll med fokus på studieliv. Ansvariga för utbildningen uppger att vad gäller studieliv i undervisningen så är det kopplat till arbetsliv för att prata om vad man behöver studierna till. Lärarna beskriver att de pratar om framtida studier och vägen dit och att de också kan prata om de olika stegen i det svenska utbildningssystemet. Enligt lärarna pratar de en del om de kulturockor som kan uppstå när vissa elever kommer från skolsystem där de lyssnar och är mottagare av kunskap. Vid de lärverkstäder som Skolinspektionen observerat diskuterar elever och lärare även vad eleverna studerar nu och frågor kopplade till det, såsom "har du tid att studera" och "hur ofta studerar du". En elev nämner att hen inte haft så många uppgifter kopplat till studier och studieliv tidigare men att hen har en sådan uppgift nu.

Elever har behov av att öva ytterligare på muntliga språkförmågor

Vidare visar granskningen att eleverna får möjlighet att öva på flera av de olika språkliga förmågorna men att det finns ett behov hos eleverna att ytterligare öva på de muntliga språkförmågorna eftersom det eleverna kan få öva på genom läromedlet och lärverkstäderna inte fyller elevernas behov. Lärarna beskriver i intervju att syftet med lärverkstäderna är att komplettera resten av distansutbildningen på lärportalen, men att lärverkstäderna är frivilliga. De finns för eleverna ska få möjlighet att träna på att delta i spontana samtal, som ett språkcafé med fokus på muntlig kommunikation där eleverna kan prata med och lyssna på varandra. Lärarna beskriver att de andra färdigheterna finns att träna på för eleverna i uppgifter i lärportalen. Vid Skolinspektionens genomgång av det digitala material som finns framgår att det i basplaneringen finns uppgifter såsom att exempelvis lyssna på en sammanfattning, instruktion eller blogginledning, läsa en text eller tabell och svara på frågor, återberätta en text och berätta om en person, skriva en text utifrån en tankekarta, ett formellt brev, insändare, recept eller lista med tips. I det yrkesinriktade materialet finns också uppgifter som filmer, skrivuppgifter och dialoger. I intervju uttrycker elever att de har uppgifter att träna på i lärportalen kopplat till att lyssna, återberätta, läsa och skriva och att det finns möjlighet att få extra uppgifter av läraren. De beskriver att de kan träna uppgifter i att skriva, såsom att skriva brev till en kompis, om vad de vill göra i framtiden och en berättelse. En elev uppger att hen behöver träna mer på att skriva och då får sådana uppgifter. Enligt eleverna kan de också få uppgifter i att läsa och svara på frågor och att det finns berättelser att läsa. Elever uppger vidare att de har uppgifter att lyssna på i lärportalen och kan titta på film och svara på frågor. En elev uppger att de i lärportalen kan tala och spela in sig själv utifrån uppgifter i boken. Elever beskriver dock att de vill prata mer och skulle behöva träna mer på detta. Elever nämner att det finns möjlighet att prata om olika ämnen och diskutera på lärverkstäder, men elever uppger också att de inte är med på dessa pass eller inte har möjlighet att delta mer än en timme i veckan. Någon elev uttrycker också att det är svårt att komma till tals på lärverkstäderna för att många elever vill svara. Även lärarna uppger att vissa elever aldrig

deltar på lärverkstäder på grund av tidsbrist. Ansvariga för utbildningen hos den enskilda utbildningsanordnaren uppger att de försöker få eleverna att delta i någon lärverkstad för att de ska få den muntliga kommunikationen, och att de därför erbjuder vissa som fjärrundervisning. Vidare beskriver elever att de behöver tala om de uppgifter de gör så att de kan utvecklas i språket samt att de inte får lära sig och har så många uppgifter om hur de pratar med människor för att kunna hantera vardagliga situationer. Rektorn för utbildningen uppger att det har framkommit i enkäter att det finns elever som vill ha mer muntlig kommunikation.

Lärarna planerar inte för att elever ska få reflektera över jämställdhet

Granskningen visar att det förekommer att diskussioner om jämställdhet kommer upp spontant i undervisningen men att lärarna inte planerar för en undervisning som ger eleverna möjlighet att reflektera över jämställdhet inom vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv. Elever beskriver i intervju att de inte inom något område i undervisningen har pratat om jämställdhet. En elev tillägger att de dock diskuterat det lite på den lektion Skolinspektionen deltog på. Vid denna lektion frågar läraren frågor utifrån en elevtext om sex timmars arbetsdag och en elev uttrycker att män kan arbeta mer än kvinnor om dagarna vilket leder till en diskussion mellan eleverna. Vidare beskriver lärarna i intervju att det inte finns med i deras planering att ta upp jämställdhet och ge eleverna möjlighet att reflektera över det. Även lärarna uppger dock att de kan komma in på sådana frågor, exempelvis som skedde på den lektion som Skolinspektionen deltog på. En lärare ger exempel på att de i den frivilliga bokcirkel de tidigare haft för elever kom in mycket på frågor om jämställdhet, exempelvis kring kvinnors rättigheter. Det finns dock, enligt ansvariga för utbildningen hos den enskilda utbildningsanordnaren, teman och uppgifter kopplade till jämställdhet i det digitala materialet, exempelvis utifrån föräldradighet eller hur lönerna och könsfördelning ser ut inom ett yrke. Att arbeta med jämställdhet är dock något ansvariga för utbildningen säger skulle kunna utvecklas, genom att arbeta tematiskt med det och diskutera det mer med eleverna.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn och lärarna behöver utveckla undervisningen på distans så eleverna ges rika och varierade möjligheter att öva på muntlig interaktion och produktion.

Granskningen visar att eleverna ges möjlighet att öva på flera olika språkliga förmågor kopplat till olika innehåll. Det finns dock ett behov hos eleverna att ytterligare öva på de muntliga språkförmågorna, trots att vissa möjligheter finns genom det digitala läromedlet och lärverkstäderna. Det är dock främst på lärverkstäderna som eleverna kan få träna de muntliga språkförmågorna vilka vissa elever inte kan

delta på i någon större omfattning. Det finns också elever som upplever att de inte kan få möjlighet att träna sin muntliga förmåga på ett bra sätt där. Det finns även exempel på olika situationer, såsom vardagssituationer, som eleverna har ett behov av att ytterligare få träna sin muntliga förmåga inom.

I kursplanen står att en elev med ett annat modersmål än svenska inom ramen för utbildningen ska få lära sig och utveckla ett funktionellt andraspråk. Vidare står det att eleven genom undervisningen ska ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att tala, lyssna och samtala på svenska samt sin förmåga att anpassa språket till olika syften, mottagare och situationer.³

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn och lärarna behöver utveckla undervisningen på distans så att eleverna ges rika och varierade möjligheter att öva sin förmåga att muntligt kommunicera i olika situationer i vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv. För att kunna kommunicera i olika situationer behöver eleverna ges möjlighet att kopplat till olika situationer öva både sin muntliga produktion och den muntliga interaktionen. Eleverna bör få öva på att i olika situationer kunna kommunicera med viss anpassning till syfte och samtalspartner eller mottagare. Eleverna bör också ges möjlighet att träna på att delta i samtal och diskussioner om bekanta ämnen, beskriva och berätta om exempelvis erfarenheter och åsikter samt ge råd och instruktioner.⁴

På Skolinspektionens vägnar

X Matilda Yvede

X Ingrid Jerkeman

Beslutsfattare

Signerat av: Matilda Yvede

Föredragande

Signerat av: Ingrid Jerkeman

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även Maria Lodmark deltagit.

³ Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2017:91) om kursplan för kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare

⁴ Skolverkets föreskrifter om kursplan för kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

Granskningen av undervisningen inom kommunal vuxenutbildning i sfi har genomförts på Merit Malmö den 24-27 oktober 2022 av utredarna Ingrid Jerkeman och Maria Lodmark.

Huvudman för utbildningen är Malmö kommun. Huvudmannen har lagt ut utbildningen på entreprenad.

I verksamheten finns totalt 347 elever. I denna granskning har endast undervisning på kurs C och D inom studieväg 2 och 3 ingått. I denna verksamhet har utbildning som bedrivs på distans granskats. Totalt finns 295 elever på de studievägar och kurser som ingått i granskningen.

Eleverna som läser på distans ges uppgifter via en lärportal. Eleverna har möjlighet till kontakt löpande med ansvarig lärare, ofta i form av ett avstämningsmöte mellan elev och lärare varannan vecka och däremellan kontakt via email. Möjlighet finns även för eleven att delta på olika lektioner, så kallade lärverkstäder, där muntlig kommunikation är i fokus. Sådana lärverkstäder erbjuds vid sju olika tider i veckan, med lite olika inriktningar i innehåll och nivå. Vid några tillfällen i veckan erbjuds eleverna också att digitalt få IT-support samt möjlighet att träffa studie- och yrkesvägledare och branschcoacher.

Bilaga 2: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Vid granskningen inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Bedömningar i detta beslut grundar sig på:

- Fyra lektionsobservationer
- Fyra intervjuer med elever
- En gruppintervju med lärare
- En intervju med ansvariga hos den enskilda utbildningsanordnaren
- En intervju med rektor
- Studier av dokument som begärts in från rektorn samt den officiella statistik som finns att tillgå om den aktuella verksamheten.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från granskningen för faktakontroll.

Områden i granskningen

Område 1: Undervisning utifrån elevernas behov, förutsättningar och mål.

Område 2: Ett undervisningsinnehåll för kommunikation och deltagande i vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv.

Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av framtagna kvalitetskriterier, vilka är utformade i enlighet med författningar, forskning och beprövad erfarenhet.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:

<https://www.skolinspektionen.se/aktuellt/granskningar-pa-gang/undervisning-i-svenska-for-invandrare-sfi/>

Bilaga 3: Författningsstöd

Område 1: Undervisning utifrån elevernas behov, förutsättningar och mål

Författningsstöd

1 kap. 3-4 §§, 2 kap. 35 §, 3 kap. 2 §, 4 kap. 9 §, 20 kap. 2 och 8 §§ skollagen (2010:800)

2 kap. 16 och 17a §§ förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning

Förordningen (SKOLFS 2012:101) om läroplan för vuxenutbildningen (Lvux12), 1 Vuxenutbildningens uppdrag och värdegrund, Vuxenutbildningens uppdrag, En likvärdig utbildning, Rättigheter och skyldigheter, Perspektiv i utbildningen, Kunskaper och kompetenser, Utveckling av vuxenutbildningens verksamheter

2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.1 Kunskaper, 2.2 Utbildningsval - arbete och samhällsliv, 2.4 Rektorns ansvar

Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2017:91) om kursplan för kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare

Område 2: Ett undervisningsinnehåll för kommunikation och deltagande i vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv

Författningsstöd

1 kap. 3-5 §§, 2 kap. 35 §, 3 kap. 2 §, 20 kap. 2 § skollagen

Lvux 12, 1 Vuxenutbildningens uppdrag och värdegrund, Grundläggande värden, En likvärdig utbildning, Perspektiv i utbildningen, Kunskaper och kompetenser, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.1 Kunskaper, 2.2 Utbildningsval - arbete och samhällsliv, 2.4 Rektorns ansvar

Skolverkets föreskrifter om kursplan för kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare

Bilaga 4: Mall för huvudmannens redovisning

Detta formulär kan användas som stöd för er när ni redovisar hur ni har arbetat med de utvecklingsområden som Skolinspektionen har identifierat i samband med den tematiska kvalitetsgranskningen.

Redovisningen av vidtagna åtgärder ska fastställas av huvudmannen.

Utvecklingsområde 1: Rektorn och lärarna behöver utveckla undervisningen på distans så att den omfattar flera och varierade arbetsformer som främjar elevernas språkutveckling och är anpassade efter elevernas förutsättningar och behov.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:

Utvecklingsområde 2: Rektorn och lärarna behöver utveckla undervisningen på distans så eleverna ges rika och varierade möjligheter att öva på muntlig interaktion och produktion.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras: